

Lh.B.
10th Dec 2025

Labour Law.

Marks: 75

sem V
12 Marks

75: 25

Time: 2 ½ Hours

1. Answer the following not more than two sentences (Any Six)

- 1) 'Contract Labour' Under Code on Social Security,2020.
- 2) 'Building Worker' under Code on Social Security,2020.
- 3) 'Dependent' under Code on Social Security,2020.
- 4) 'Godown' under OSH Code,2020.
- 5) 'Working Journalist' under OSH Code,2020.
- 6) 'Factory' under OSH Code,2020.
- 7) 'Manufacturing Process' under OSH Code,2020.
- 8) 'Gig Worker' under Code on Social Security,2020.

2. Write short notes on any two

- 1) Object and Salient features of the code on Social Security,2020
- 2) Constitution of Board of Trustees of Employees Provident Fund.
- 3) Explain the provisions of 'Gratuity' under Code on Social Security,2020.
- 4) What is Maternity Benefit and when it is Provided?

12 Marks

3. Answer the following by giving reason (Any two)

12 Marks

- 1) Mr. XYZ is Worker of Prabhayati Industries Ltd. In 2025 he completed his five-year service and resigned due to personal reasons.
 - i) Can Mr. XYZ is eligible for get the benefits of Gratuity?
 - ii) Under which provisions of the Code on Social Security,2020 Mr. XYZ will be get benefit of Gratuity?
- 2) 'Techswap Solutions' is growing software development startup based in Mumbai. They currently have 100 employees on their payroll. They started operations in January, 2025 and started deductions of Contributions of EPF.
 - i) Under which law the EPF deduction is applicable?
 - ii) What is benefit of EPF to the Workers?
- 3) Mr. Anil, a 35-year-old factory employee in an establishment covered under the Code on Social Security,2020 earns a monthly wage of Rs.25,000/-. On June 1st,2025 he suffers a severe Accident while operating machinery, resulting in the loss of both of his hands.
 - i) What is the Statutory definition of 'Total Disablement' under the Code on Social Security,2020?
 - ii) What is the amount of compensation payable to Mr. Anil for his Permanent Total Disablement?

वेळ: २:३० तास

१. खालील वाक्यांची उत्तरे दोनपेक्षा जास्त वाक्यात देऊ नका (कोणतेही सहा)

- १) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत 'कंत्राटी कामगार'.
- २) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत 'बांधकाम कामगार'.
- ३) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत 'अवलंबित'.
- ४) ओएसएच कोड, २०२० अंतर्गत 'गोदाम'.
- ५) ओएसएच कोड, २०२० अंतर्गत 'कार्यरत पत्रकार'.
- ६) ओएसएच कोड, २०२० अंतर्गत कारखाना ('फॅक्टरी').
- ७) ओएसएच कोड, २०२० अंतर्गत 'उत्पादन प्रक्रिया'.
- ८) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत ('गिग वर्कर') गिग कामगार.

२. कोणत्याही दोनवर लहान नोट्स लिहा.

- १) सामाजिक सुरक्षा संहिते २०२० चे उद्दिष्ट आणि ठळक वैशिष्ट्ये.
- २) कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधीच्या विश्वस्त मंडळाची स्थापना.
- ३) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत उपदान ('ग्रॅज्युइटी') च्या तरतुदी स्पष्ट करा.
- ४) मातृत्व लाभ म्हणजे काय आणि तो कधी दिला जातो?

३. खालील प्रश्नांची कारणे देऊन उत्तरे द्या (कोणतेही दोन)

- १) श्री. XYZ हे प्रभावती इंडस्ट्रीज लिमिटेडचे कामगार आहेत. २०२५ मध्ये त्यांनी त्यांची पाच वर्षांची सेवा पूर्ण केली आणि वैयक्तिक कारणांमुळे राजीनामा दिला.
 - i) श्री. XYZ ग्रॅज्युइटीचे फायदे मिळविण्यास पात्र आहेत का?
 - ii) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० च्या कोणत्या तरतुदीनुसार श्री XYZ यांना ग्रॅज्युइटीचा लाभ मिळेल?

२) 'टेकस्वॅप सोल्युशन्स' ही मुंबईतील वाढत्या सॉफ्टवेअर डेव्हलपमेंट स्टार्टअप आहे. सध्या त्यांच्याकडे १०० कर्मचारी आहेत. त्यांनी जानेवारी २०२५ मध्ये काम सुरू केले आणि कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी (ईपीएफच्या) योगदानातून कपात करण्यास सुरुवात केली.

- i) कोणत्या कायदानुसार कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी (EPF) कपात लागू होते?
- ii) कामगारांना कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी (ईपीएफचा) काय फायदा होतो?

३) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत येणाऱ्या एका आस्थापनेतील ३५ वर्षीय कारखान्यातील कर्मचारी श्री. अनिल यांना मासिक वेतन २५,००० रुपये आहे. १ जून २०२५ रोजी यंत्रसामग्री चालवताना त्यांचा गंभीर अपघात झाला, ज्यामुळे त्यांचे दोन्ही हात गमवावे लागले.

- i) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत 'संपूर्ण अपंगत्व' ची वैधानिक व्याख्या काय आहे?
- ii) श्री अनिल यांना त्यांच्या कायमस्वरूपी पूर्ण अपंगत्वासाठी किती भरपाई द्यावी लागेल?

h.b.

४) श्री.अंजली शर्मा या इन्फोस्वॅप सोल्युशन्स प्रायव्हेट लिमिटेड या मुंबईतील आयटी फर्ममध्ये कायमस्वरूपी कर्मचारी आहेत. या फर्ममध्ये १५० लोक काम करतात. जॉइनिंगनंतर दोन वर्षांनी त्या त्यांच्या बाळंतपणाच्या आशेने रजेवर गेल्या.

i) श्री. अंजली सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत मातृत्व लाभांसाठी पात्र आहेत का?

ii) कायद्याने प्रदान केलेल्या मातृत्व लाभांचा उद्देश काय आहे?

४. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणत्याही तीन)

३९ गुण

१) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत कामगारांना समावेशक सामाजिक संरक्षणाची आवश्यकता आणि त्याचे फायदे स्पष्ट करा, या संहितेअंतर्गत विविध प्रकारच्या कामगारांचा देखील उल्लेख करा.

२) सामाजिक सुरक्षा संहिता, २०२० अंतर्गत कर्मचाऱ्यांच्या भरपाईशी संबंधित तरतुदी स्पष्ट करा.

३) व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य आणि कामाच्या परिस्थिती संहिता, २०२० अंतर्गत महिलांच्या रोजगाराशी संबंधित तरतुदी स्पष्ट करा.

४) व्यावसायिक सुरक्षा, आरोग्य आणि कामाच्या परिस्थिती संहिता, २०२० अंतर्गत नियोक्ता आणि कर्मचाऱ्याची कर्तव्ये काय आहेत?

५) राष्ट्रीय व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य सल्लागार मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.
